

**ÚTHÁLÓZAT ÉS HÍRKÖZLÉS
A HÓDOLTSÁG PEREMVIDÉKÉN
(A diósgyőri vár és Miskolc szerepe
a kora újkori közlekedésben és információcserében)**

GYULAI ÉVA

ORSZÁGUTAK

Miskolc legfőbb, még a kora középkorban kialakult úthálózata nem változott a kora újkor végéig, csak az egyes utak jelentősége nőtt meg a politikai, katonai erőterek változása következtében. A Csaba felől a városba érő országút már a középkorban Miskolcon ágazott el Diósgyőr felé, valamint Szentpéterre a Sajó-révhez. A diósgyőri út Miskolc fő utcáján vezetett, 1637-ben említik a Derék utcában Nyíry Benedek pusztáját, melynek szomszédságában keletről Kalyó Gergely pusztája, nyugatról Karácsony Miklós háza, „*délről pedig az ország utya vagon*”.¹ Az út a városból a miskolci szántóföldeken keresztül haladt, melyeknek neve is ez volt: Diósgyőr felé való nyomás. Szerafin Imre özvegye Bakos Dorottya 1590-ben két hold földet zálogosít el Bakos Balázsnak, az egyik véggel a diósgyőri országútra vezet (*fine tenditur ad viam magnam publicam et situm esset versus Diós-Győr*).² Ugyanezt az utat Diósgyőrből nézve már miskolcinak mondják.³ A Szentpéter felé vezető út a Felső nyomás, vagy Szentpéter felé való nyomáson keresztül haladt, 1592-ben Bakos-Szécsi Balázs itt vesz bérbe rokonától két földet 8 forintért.⁴ Diósgyőrben a Miskolcra jövő országutat *Derék (=Nagy) útnak* is nevezték, a diósgyőri uradalom 1702-ben felvett urbáriumában Diósgyőr és Miskolc Lyukóoldal és Győrioldal nevű szomszédos szőlőhegyeinél említik Diósgyőr területén a szőlőhegy alsó, *Derék út mellyék* nevű részét (1. ábra).⁵

Egerbe a csabai országútról anélkül is eljutott az utazó, hogy Miskolcra bement volna. Miskolc első, 1759-ben készült kézíratos térképére⁶ még berajzoltak egy utat *Egri út* megjelöléssel, amely Miskolc előtt Görömbölyre fordulva Tapolcán keresztül vezetett a Bükkbe, s onnan Egerbe. 1678-ban a miskolci nemes Új János végrendelkezik jószágairól, ezek között szőlejeről, amely „*az görömbölyi hegyen az Szent Benedek nevű szőlőhegyen, az egri út mellett*” fekszik.⁷

1 BmLt Acta Nobilitaria 1269. Zabary

2 BmLt IV. 501/c. V. I. 5.

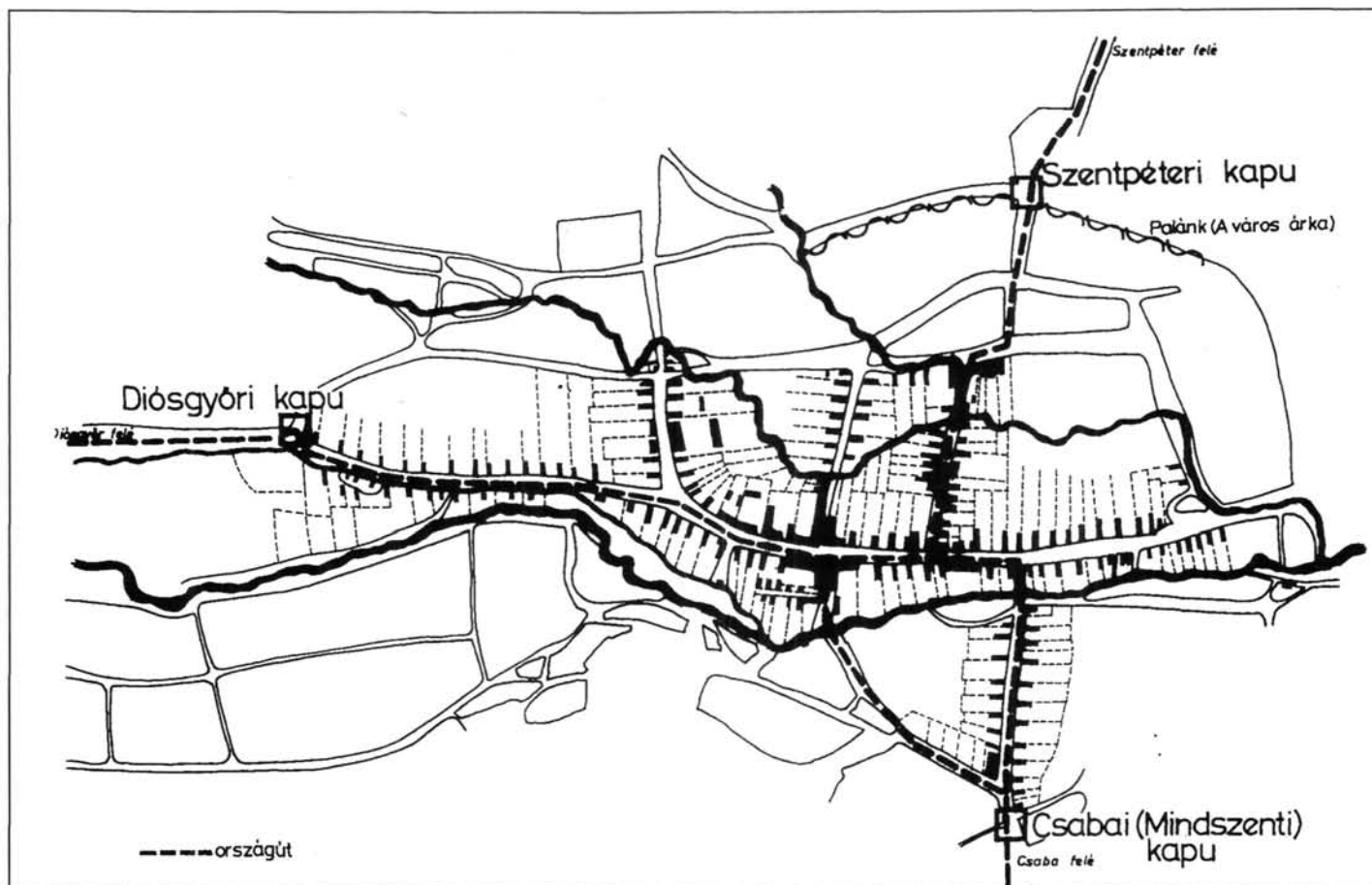
3 ... az diósgyőri hegyen, az Lyukótorokban, az miskolczi út mellett. Bedeghi Nyáry Pál inscriptios levele Kömlői Török Jánosnak. Pápa, 1616. május 9. BmLt XIII–14. XXVI/1.

4 ... duas quasdam terras arabiles versus viam Zentpeteriensem, ac in calcatura vulgo Zentpéter felől való járás vocata [...] uni siquidem a parte orientali at fine via publica versus oppidum Zentpéter tendens [...] ab occidente fine eiusdem terra versus fluviolum Perbaj vocatum tenditur. BmLt IV. 501/c. V. I. 13.

5 MOL UeC 67/87

6 HOM HTD II. 326.

7 BmLt IV.501/l. 5. köt. 133. p.

1. ábra. Országút Miskolcon a 16–17. században (Homola Krisztina rajza)

Közvetlen út vitt a Sajó túlsó felén lévő Arnót felé is az Előér és Perbaj patakokon keresztül, a miskolci réteken át. 1647-ben nemes Bakos András rétje „*az arnóti út mellett vagyon*”, Forgó Pál és néhai Papis András nemesek rétjei mellett.⁸ Ez az út bizonyosan révbe torkollott, hiszen Arnótot csak a Sajón át lehetett elérni. A várossal határos Szirma a Alsó nyomás szántóföldjein át vezetett az út a Félhódos nevű dűlő mellett. 1591-ben nemes Bakos Dorkó, Szerafin Imre özvegye Bakos Balázsnak a vármegye előtt másfél hold földet ad zálogba a Félhódosban, a szirmai út felé.⁹ 1646-ban a diósgyőri provizor, Szintai Márton tiltja a vármegye előtt nemes Boros Gáspárt, hogy „*az miskolci pástbúl, az melly darab földet az Szirma felé járó út mellett megszántott, be ne vesse, mert az urak megaratják*”.¹⁰

A Csaba felőli út, amely dél felől ért Miskolcra, a város középkori szélénél, a Mindszent ispotálynál kétfelé ágazott; az egyik egyenesen haladt a Szinva felé, a másik letért az ősi Szinva-átkelőhöz, a plébános háza és a tapolcai apát malma felé. 1591-ben Bakos Balázs egy kertnek való helyet vesz özvegy Oroszlán Mihályné Borbálától a Szinva mellett, melynek szomszédai a miskolci lelkipásztor kertje és a Mindszent utca felé vezető nagy út.¹¹ Ugyanítt, a pap kertje mögött említik 1563-ban az apátsági malmot és Mindenszentek utcáját.¹² A csabai országút egyenes folytatása a Szinvái szintén ősi út, amely a Szinván révbe torkollott, s innen indult az említett szirmai út is kelet felé.¹³ A Szinván átkelve azonban az út a fő utcára érve az Alsópiacon úgy folytatódott, hogy balra fordult a pálos malom mellett, s a Piacon haladva a Nagyboldogasszony utcán tért le az Újvároson keresztül Szentpéter felé, míg Diósgyőr irányába a Piacon keresztül haladt tovább. Így lehet, hogy az (újvárosi) papszeresi Tót utca egyik házát 1669-ben minden felől az országút határolja.¹⁴ A csabai út egyenes folytatását Sajószentpéter felé csak a 18. század végén építik meg, addig a Piac utcán haladt az országút a középkori Újváros negyedén keresztül Szentpéterre.

Utak a Bükk vidékén

Amint Görömböly felől is eljuthatott az újkori ember a Bükkbe Miskolc megkerülésével, Diósgyőrből is vezetett út Szentpéterre, majd tovább Kassa felé, Miskolc érintése nélkül. Amikor 1561-ben az özvegy birtokosnő, Fánchy Borbála, félvén az ellene támadt miskolci jobbágyaitól,¹⁵ a miskolciak ellen sereget kérendő, a kassai kapitányhoz indult, a város kertje mögött ment, csak fivérét küldte be a városba, a bíróhoz. A földesasszony

8 BmLt IV. 501/a. 6. köt. 548. p.

9 ...unum cum dimidio terrarum jugera in territori oppidi Myskolcz fel Hodos nuncupatam versus viam Ziyrmaiemsem situata. Borsod vármegye oklevele. Miskolc, 1591. Laetare vasárnap utáni csütörtökön. BmLt IV. 1501/b. Sp. I. k. 17.

10 BmLt IV. 501/c. IX. IV. 639.

11 ...locum quendam horti cuiusdam in territorio oppidi Miskolcz penes fluvium Szinyva vocatum, cui ab occidente domus et hortus pastoris Miskolcziensis vicinaretur, ab oriente vero magna via, quae ad plateam Mindszent vocatam exit. BmLt IV. 501/c. V. I. 10.

12 ...hortulus est ab occidente ex vicu Omnium Sanctorum, a meridie vero hortus parochi, ab eszak tandem Topoczensis abbatis molendinum. Szerafin Kristóf felségfolyamodványa, Miskolc, 1563. MOL NRA 723/56

13 BmLt IV. 501/a. 9. köt. 481. p.

14 Anno 1669. die 16. Aprilis. Lengyel Péter uramnak adott az becsülletes tanács egy háznak való helyet az Tót-utza végiben az Pap szerben, mellynek minden felől az ország-utza vicináltatik. BmLt IV. 1501/a. I. köt. 1669. április 16.

15 Fánchy Borbála és Miskolc ellentétét novellisztikus formában rögzítette Takács Sándor: Régi magyar nagyasszonyok című könyvének Fánchy Borbála című fejezetében, illetve A török asszony című cikkében (Budapesti Hírlap, XXVI/226. szám. 1906. augusztus 18.)

kocsijával árkon-bokron keresztül menekült a határban, előbb a besenyői, majd a keresztúri templomban keresett menedéket, hogy onnan Szentpéterre menjen. A miskolciak a győri határban várták fegyveresen, hogy visszatérjen, de Fánchy Borbála Szentpéterről a bükki nagy völgyeken menekült vissza várába.¹⁶

Miskolc, mint fontos utak találkozási helye, s egy királyi várral szomszédos mezőváros, az újkorban is megőrizte centrum jellegét a Bükk és Sajó vidékének földrajzi térképén (2. ábra). 1526-ban, a mohácsi vést követően, majd 1541-ben Buda elfoglalása után is Miskolcra hívtak egybe részleges országgyűlést több megye és az öt felsőmagyarországi szabad királyi város részvételével,¹⁷ ami Miskolc földrajzi helyzetéből adódó szerepének felértékelődését mutatja a királyi Magyarország és az alakuló Hódoltság térképén. Hogy a buda–egri és a Kassa felé vezető út, valamint az Alföld keresztesedésében fekvő Miskolc hadiutak csomópontja is lett, igazolja Katzianer Jánosnak, Ferdinánd király hadvezérének a Miskolc melletti táborból 1528. január 1-én kelt levele a bécsi haditanácshoz, amelyben utasítást kér, vajon a fél mérföldnyi távolságra lévő Diósgyőr kapitánya, Pemfflinger István tanácsát kövesse-e, aki a Várad felé való előnyomulást ajánlja, vagy pedig Kassa felé – amerre ő itéli jobbnak – menjen Miskolcra.¹⁸

A Hódoltság terjedésével Eger előbb mint magyar végvár, majd mint török erősség és közigazgatási, politikai központ felértékelte a Bükkön át Egerbe vezető utak szerepét is. Adóikat a miskolciak is jórészt a Bükkön keresztül vitték Egerbe, nemcsak a pénzt, hanem az évente készített ágyútalpakat is.¹⁹ Miskolcon keresztül igyekezett Eger várából Ónodra 1686. karácsonyán az a keresztyén vallásra tért török férfi, akit Miskolcon megöltek, ruháit, portékáját gyilkosai elosztván maguk között.²⁰ A miskolciak azonban a Bükk megkerülésével is eljuthattak Egerbe. 1677. november 3-án az adóvivők Kisgyőrön, majd Darócon meghálva értek Egerbe, dolguk végeztével, november 8-án visszaindulva Noszvajon szálltak meg, ezután Sályban pihentek és ebédeltek. Máskor Tardon tartottak pihenőt, amikor az adót és ajándékokat vitték Egerbe.²¹ A Bükk erdein át Egerbe vezető utakon, a rengetegben nem kevés veszély fenyegette az egri uraikhoz igyekvő hódoltsági embereket. A vármegyei jegyzőkönyvbe jegyezték fel, hogy egy

16 Immár elmegyek Kassára, vagy hívd ki, vagy nem. Fánchy János bemene az városba, hogy az bírót kihíja élembe [...] Én pedig immár akkoron az város kerte megett az kassai úton valék. Félreverék az város harangját. Én elfutván mindjárt lovammal, szekereimmel mind árkot-bokrot, szántóföldet, kegyelmes uram, egyaránt kezdém futomban ugratnom. [...] Hamar elfutonk az bessenyei határban [...] Látám, hogy az szentegyház igen hitván, hanem menek az harmadik határba, Keresztúrra [...] Ugyanezen győri határban meglepnek, gondolták ezt, hogy együtt hazatérek, hogy megfárattnak lovaim [...] Mindez dolgok meglévén, Sajószentpéter felé menek föl, és onnat az nagy völgyeken, Istennek segítségéből nagy hamar ide hazajuték [...] Az polgárok az városbeliekkel engemet fegyveres kézzel, puskákkal, dárdákkal mind az völgyeken lépének, itt, Győr környül. Fánchy Borbála levele Nádasdy Tamáshoz. Diósgyőr vára, 1561. október 8. MOL E 185 (Nádasdy cs. lt.) Missiles Balassa–Fánchy 1561.

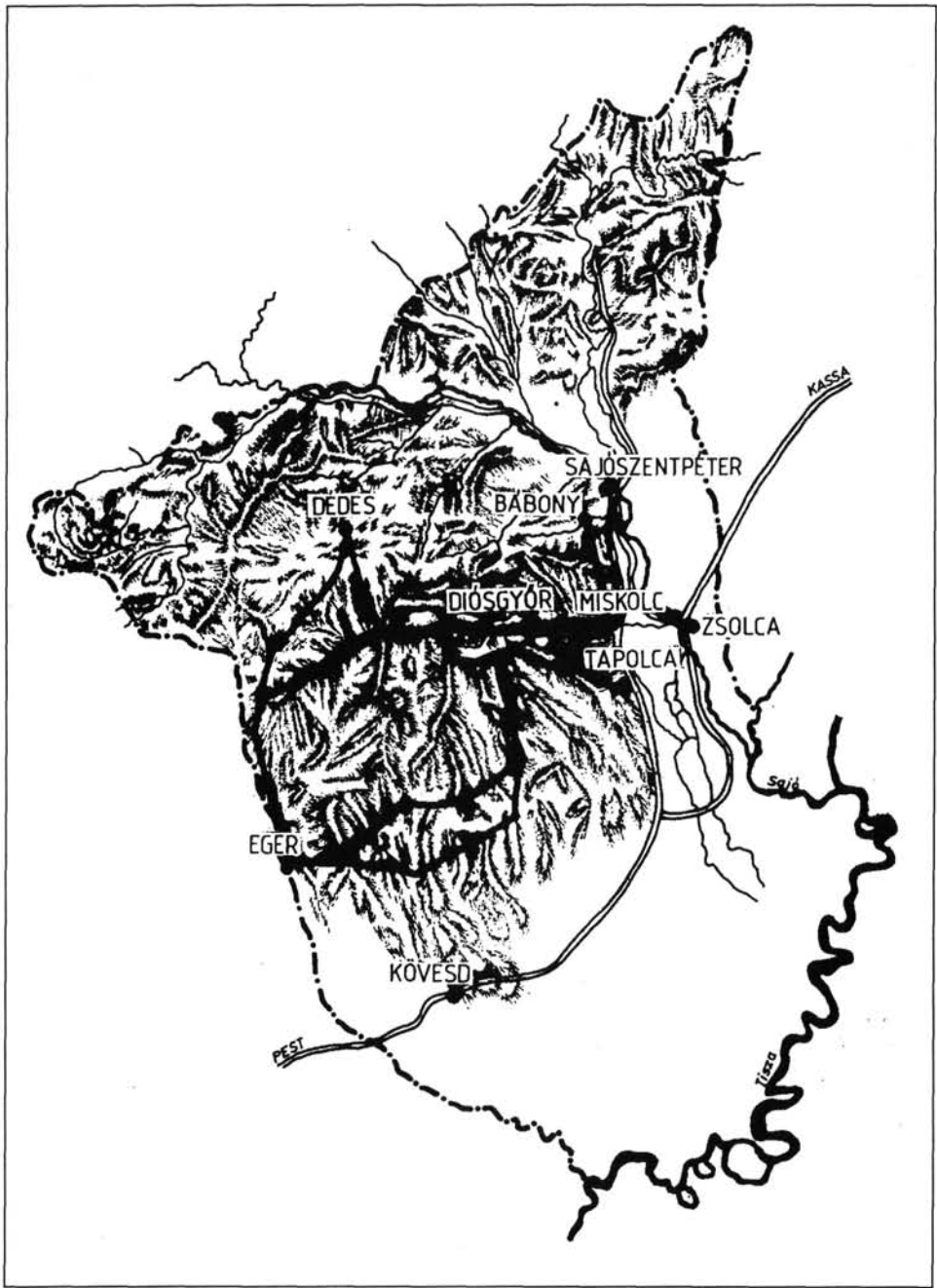
17 Szendrei J., 1886–1911. II. köt. 102–107. pp.

18 Szendrei J., 1886–1911. II. köt. 103. p.

19 Kandó Szabó János uram menvén a Bikben az álgúdeszkáknak Egere való vittetésekre, gazd. erogáltam kenyér, bor jus. 1/15 = fl. –, 15. Miskolc számadáskönyve, 1678. június 18. Nyíry D., 1926–1927. 19. p.

20 Miskolc városában valamely török kijöven Eger várából, hogy az nagy Istent és az keresztyén vallást mint Magyarországon a keresztyének szoktanak hinni, azon török is azont vallja, és hidgye, Ónod végházában igyekezvén [nemes Borbély György] társaival consciálván és adjungálván magát azon törökhöz, tartván véle barátságát, azonban társaival megegyezvén, azon Ónod vágházában igyekvő törököt minden igaz ok nélkül écacának idején megölte, ruháival, portékáival egyező akarattal felosztván. BmLtv. 501/a. 10. köt. 316. p.

21 Nyíry D., 1926–1927. 110. és 114–115. pp.

2. ábra. Utak Miskolc környékén a hódoltság korában

útonálló, Bartha Géci nemesember „1650 és több elfolyt esztendőben külön-külön idő tájban, ezen Borsod vármegyének külön-külön helyén lévő határiban, kiváltképpen a diósgyőri Bikkben, Egré (= Egerbe) járó városi, falusi hódolt bírák igaz útjukat tolvajul megállván, reájok kirohanván, és magokat bikkfákhoz kötözvén, több lator társaival edgyütt fejek váltságában, török adójokban vitt feles summa pénzt vont és tolvajlott el nyavalyásoktól. Másutt viszont igaz járatbéli szekereket vervén fel, mind tolvajul meglopva, egyszer is, másszor is feles lovakat vont és lopott el”.²²

A bükkvidéki török várak: Cserép és Eger közelsége igen nagy veszélyt jelentett a diósgyőri uradalomra is, különösen a vár és mezővárosai, Diósgyőr és Miskolc biztonságára (3. ábra). A Bükkön keresztül gyakran törtek a vár közvetlen környékére, hogy a városok és a vár majorságának állatait elhajtsák, a katonákat, lakosságot pusztítsák, rabnak hurcolják el. 1641-ben a diósgyőri várkatonák tanúvallatásuk során sorolták el a vár körüli rablásokat, melyek során a vár és a jobbágyok jószágait, őrségét pusztították az egri török gyalogosok és lovasok, gyakran magukkal hurcolván katonákat, asszonyokat, gyerekeket.²³ De jövedelmező préda volt a bükki várakból a Sajó vidékére portyázó törököknek a gazdag mezőváros, Miskolc is. 1682-ben történt az egyik legsúlyosabb „törökjárás” Miskolcon, azután, hogy a miskolci prédikátorokat, diákokat, bírákat a törökök elhurcolták, s csak nehezen szabadultak meg, „*itthon, városunkban is néhány hites embe-reinket erőssen megkötözvén ló mellett, pórázon egész éjjel hurcolták, kínozták*”.²⁴ Módszereiket tekintve azonban a 17. századi rendi küzdelmekben harcoló hajdúk is hasonlóak voltak. 1685-ben „*Murányi István nevű putnoki gyaloghadnagy egynéhány száz gyülevész hajdúkkal északának idején Miskolc városára bejövén*”, a hajdúk Palóczy János házához mentek, megkötözték, „*s az utcán azon istentelen hajdúk közül némellyek szakállát kitepték, szaggatták, dolmányán lévő ezüst gombokat letépték, a dolmány ujján lévő gombokat is*”. Török István, akit szintén elfogtak, így mesélte el a kegyetlenkedéseket: „*mikor az én házamra jöttek ezen tolvaj hajdúk, már akkor kötözve volt kezekben Danffy Péter, Busa Mihály, Szucsányi–Mészáros Miklós uraimék, az én ajtómat is bévágták, magamat megkötözték, verték, taglották, döfölték, az magam házáru l hordoztanak imitt-amott északának idején az uccán, utoljára hoztanak a Piacra a sereg közzé, eleget vertek, taglottak s döföltenek*”.²⁵ 1686-ban ismét csak hajdúk törtek Miskolcra, ahol német katonák is voltak, s több erőszakos cselekedetük között a korra igen jellemző, tragikus jelenetet is feljegyzett egy tanúvallatás: „*Buzgány Gáspár, nemes személy, 26 éves: láttam, hogy Török István hajdúi megszállták a várost, mint ellenségek, s amikor a városba érkeztek, rögtön a házakra és kamarákra törtek. Láttam, hogy a bíró úr felesége a szolgálóval szalonnát vitt a pincébe, s egy hajdú levette a szalonnát a szolgáló hátáról, de a bíró felesége szembeszállt (intendebat) a hajdúval, hosszan veszekedtek a szalonnán, s látván ezt a német katonák, gyorsan odafutottak, és a zsákmány felett átszúrták a hajdút*”.²⁶ A kóborló hajdú, a szélnek eresztett végvári katona, a portyázó

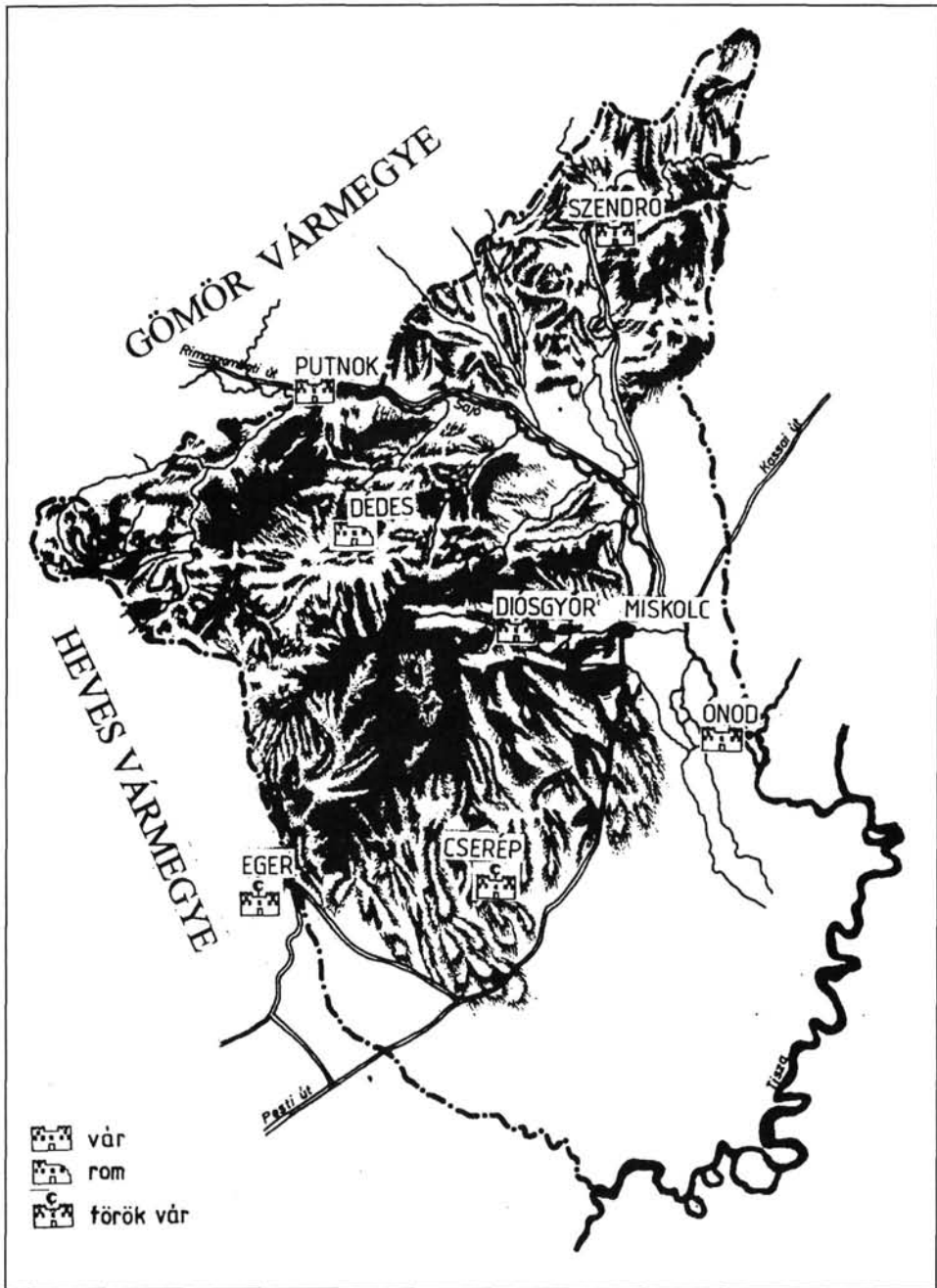
22 BmLt IV. 501/a. 6. köt. 774. p. 1651. január 10.

23 Az egri törökök Győr alá kijövén, mintel 50 lovas, az kenderbül vitték el az győri hadnagy felségét és az Haller Sámuel uram önagsága tisztartója feleségét tizenharmad magokkal, és egy embert levágtak.[...] három gyalog török martalóc ragadtak el két győri gyermeket, de el nem vihették, mert elvettették velek [...] Az egri gyalog és lovas törökök, mintel ezeren, megeresztett zászlókkal fényes nappal Győr alá kijövén, vitték győrieiket hetet, férfiakot, asszonyi állatokat és gyermeket az győri mezőrül. *Kazinczy G.*, 1869. 132-133. pp.

24 BmLt IV. 1501/a. 1. köt. 1682. május 6.

25 BmLt IV. 501/a 11. köt. 254-255. pp.

26 BmLt IV. 1501/b. XIV. 319.

3. ábra. Várak Borsod vármegyében a 16. század végén

török állandó rettegésben tartotta a hódoltság korának emberét mind a városok körüli utakon, mind a helységeiben. 1668-ban Pap János diósgyőri főkapitány betegágyából panaszolja a kóbor katonák Sajó menti „jövés-menését”, fosztogatásait. *„Én nyomorúságos ágyamban hallom az sok nyúzó, fosztó, szorcsoltató latroknak itt az Sajó mellett két felől való mőnéseket-jűvéseket. Isten tudja, kik, honnan őszveverődvén, az Dunán túl is, mind lovas, mind gyalog egyaránt. Az melyet én életemben nem hallottam, sem láttam, hogy arról az földről, az Tiszán túl innét való földet, mindeneket így rontsák és pusztít-sák. Az mint ez napokban is itt Miskolcon 80 gyalogot mondják, hogy harmadnapig vendégesgettek, azok közül is elegen voltak, mondják, a Dunán túl valók”*.²⁷

HÍREK ÉS HÍRSZERZŐK

Az utak, úthálózat kérdésével szorosan összefügg az információk cseréjének problémája, hiszen a hírek továbbítása csak a távolság tényleges leküzdésével, helyváltoztatással volt lehetséges az újkor embere számára. A háborús körülmények, veszélyhelyzetek a hírek értékét is mindennél jobban megnövelték, nemcsak a katonapolitikában, hanem a mindennapi életben is. A diósgyőri vár várnagyainak már középkorban fontos feladata volt az információk megszerzése és továbbítása a felföld felé. A hódoltság korában Egerhez való közelsége, valamint a többi környékbeli vár: Szendrő, Putnok, Ónod közötti fekvése, hódoltsági peremvidéki helyzete miatt a katonai hírek szerzésében és továbbküldésében is fontos szerep hárult a várórségre. Putnok vára, amelytől a Kassa felé portyázó török meggátlását várták a török elleni harcban, a Balassa házaspár idején a diósgyőri várhoz tartozott, s csak 1563 után került a szendrői vár és kapitány fennhatósága alá.²⁸ A diósgyőri várnak szoros kapcsolata volt a környékbeli végvárakkal, a Szepesi Kamara ajánlja is a diósgyőri várnagynak a diósgyőri katonák vár körüli portyázásainak összehangolását az egri és szendrői várkapitány hasonló hadmozdulataival.²⁹

A hír, a hírek cseréje, sőt maga a hírnév is katonai jelentőséget nyert a hódoltság idején, egy jó katona híre ugyanis elrettentette a törököket. Ezért látja jónak a Szepesi Kamara 1563-ban, hogy *„hogy helyezzenek azonnal Diósgyőr várának kapitányi posztjára a kapitányok közül olyan férfit, aki vakmerő katonaember, s egyrészt jól ismert bátorságáról, másrészt neve az ellenség körében is gyakran említettik, mivel a vár a törökök közvetlen szomszédságában van”*.³⁰ A török közelsége, a hódoltsági viszonyok az információk szerzésének hadi módszerét, a kémkedést követelték meg. A diósgyőri várkapitány

27 MOL P 71 (Csáky lt.) Fasc. 264.

28 Quando vero castellum Putnok eo loco est, ut multum in eo momenti positum sit, ad inhibendas incursiones Turcarum in peritiores terras agrosque ditionis nostrae versus Cassoviam, cum id hactenus fidelis nobis generosa Barbara Fanchy tenuerit certo praesidio [...] an praestet eam ad Zenderew adiungere et curae Stephani Zolthay subicere, an vero apud arcem Dyosgywr relinquere. Instructio ad commissarios ad arcem Diosgior expeditis data (1563). MOL NRA 266/6. De castello Pwtnok hoc nobis humiliter videtur, quo etiam illud castellum sit on loco valde periculoso, hostique se eo potiretur, ad ditonem maiestatum vestrarum devastandam valde oportuno [...] pro conservatione tutiori illarum partium illud adplicare vel ad arcem Zenderew, vel si in arce Diosgiwer tale erit praesidium ipsi arci annectare. Kamarai vélemény Diósgyőről. Pozsony, 1563. április 6. MOL NRA 266/9

29 Francisus Zalay, si res ita posceret, equitatu ei adiuncto, et in campum progrediretur, atque quoad fieri posset, subditos arcis et possessiones a depopulatione hostium defenderet, habita intelligentia etiam cum vicinis finitimis capitaneis praesidiisque Agriensi et Zenderewiensi. Kamarai vélemény Diósgyőről. Pozsony, 1563. április 6. MOL NRA 266/9

30 ...ut statim collocetur in arce Diosgywe ad capitaneatum praesidii vir militaris, strenuus e numero capitaneorum, cuius et virtus nota sit et nomen apud hostes celebre, cum sit arx in tanto confinio Turcarum. Kamarai vélemény a diósgyőri biztosok jelentéséről. Pozsony, 1563. augusztus 22. MOL NRA 266/10

tálynak 1563-ban adott királyi instrukcióban is szerepel, hogy a kapitány köteles felde-
rítők-kémek segítségével megismerni az ellenség mozgását, szándékait.³¹ 1566-ban Laza-
rus von Schwendi főkapitány kéri Kassáról Melith Ferenc diósgyőri várnagyot, hogy tu-
dósítson a törökök mozgásáról, főleg a szultánról, mivel ennél nagyobb szolgálatot nem
is tehet. A kémekre és futárookra kiadott eddigi és jövőbeni költségeit is megtéríti.³²

Jól ismert a hódoltság másfél századában, hogy a végvárak kapitányai gyakran
használták a hódolt falvak és mezővárosok bírjait, jobbágyait, polgárait hírszerzésre, hi-
szen ezek sokszor napi kapcsolatban voltak török uraikkal, adóztatóikkal, bejárásuk volt
a török központokba. Amikor Fánchy János, akit nővére halála után egy időre – jobb nem
lévén – a Kamara megbízott a vár prefektusi tisztségével, azt írta az uralkodónak, hogy
igen nagy szükség lenne egy kém alkalmazására, s erre pénzt is kért,³³ a Kamara úgy lát-
ta, hogy felesleges erre költeni, mivel a diósgyőri vár összes jószágja a töröknek hódolt,
és így bármelyik helység bírja egyben kém is lehet, ugyanis lehetősége van török terü-
letre bemenni, amikor csak akar.³⁴

A kapitányok feladata volt nemegyszer a hírek értékelése, az információk egyezteté-
se, megerősítése is. 1552. október 25-én Balassa Zsigmond Eger sikertelen török ostromáról tudósít Nádasdy Tamásnak Diósgyőrből: „*értem az kegyelmed levelét az terek híre felel, de immár az terek elment Eger alól, harminché napig vittak, mert Kisasszony nap után való vasárnap szállották meg, Szent Lukács napján mentek el alóla*”.³⁵ 1558. szeptember 18-án Balassa Zsigmond ismét Diósgyőrből ír Magyarország nádorának, hogy a fogságában lévő török lovastiszt, a váci Czirkyn aga is megerősíti, a törökök császára a budai pasát kötéllal vagy más módon meg fogja öletni, feltéve, ha a pasa, megelőzve a gyilkosságot, maga vet méreggel véget az életének, mivel a pasa a szultáni parancs ellenére nem kímélte a katonáit, pedig a szultán a következő évben nagy sereggel tör az országra, és szükség lesz a katonákra.³⁶

Eger török kézre kerülése után Miskolcra még nagyobb szerep hárult az információk továbbításában. Az egri török központhoz legközelebbi magyar végvár Diósgyőr volt, amely az Eger visszavételéig tartó majd száz év alatt a legfontosabb hírközvetítő erősség lett. 1665. április 11-én a vár főkapitánya, Pap János az adózás ügyében Nándor-

31 Cum porro hostis vicinus non cesset subinde pertinencias arcis incursionibus et depopulationibus inquietare, curabit capitaneus noster eiusmodi conatus hostiles per exploratores cognoscere et praecavere. Pozsony, 1563. október 31. MOL NRA 723/6

32 Mittimus iterum ad vos duos nobiles, per quos vero si quid certi habueritis de motione et conatibus hostium, imprimis vero si quid certo habueritis de Pertaw passa ac reditu imperatoris Turcarum Constantinopolim versus et aliis ad nos quam celerrime perscribatis. Et cum hoc officio nunc gratius nobis aliud praestare nobis non possitis. Et si quas expensas in eiusmodi exploratores et cursores hactenus fecistis, parati sumus tam ea, quae antea exposuistis, aut in posterum in hunc finem exponetis, cum bona gratia omnia vobis restituere. MOL P 707 (Zichy cs. lt.) Missiles № 2071

33 Pro conservando exploratore suae maiestatis solutionem ordinent, nam valde est necessarius. Optata egregii Joannis Fanchy ad suscipiendam praefecturam arcis Dyosgyewr. MOL NRA 723/7

34 Cupit Joannes Fanchy, ut habeat solutionem ad exploratores, quae solutio videtur nobis non esse necessaria, cum enim universa bona arcis Dyosgyewr Thurcis sint dedita, iudex cuiuslibet possessionis seu pagi poterit esse explorator, et dicionem Thurcarum intrare potest quandocumque voluerit. Responsio dommissariorum in Dyosgyewr ad optata egregii Joannis Fanchy. MOL NRA 266/8

35 MOL E 195 (Nádasdy cs. lt.) Missiles Balassa 1552.

36 ...qui affirmat etiam hunc passam modernum Budensem caesarem Turcarum aut laqueo suspensurum, aut alio tormenti jure occisurum, ne ipsimet passa premature toxico vitam ademerit, cum tot milites suos praecipuos deperdiderit, ex quo caesar Turca serio illi mandaverat, ne quavis extorsione milites defatigaret, sed continue domi eosdem deteneret, quia futura estate regnum istud ingenti apparatu et copiis invadere statuisset. Balassa Zsigmond levele Nádasdy Tamásnak. 1558. november 1. MOL E 195 (Nádasdy cs. lt.) Missiles Balassa 1558.

fehérvárra küldött két miskolci ember információját továbbítja a kassai főkapitánynak, akik a török sereg állásáról, a török vezérek békés szándékairól, a Velence elleni készülődésről és 20 nagyágyú öntéséről vitték a hírt Diósgyőrbe.³⁷ A legfontosabb hírek azonban Egerből jönnek. 1665. novemberében ismét miskolciaktól értesül a kapitány, hogy sok törököt levágtak, amikor egy egri aga, aki Magyarország nádoránál is járt követségbe, nőszülni készült. A kapitány a levél végén így biztosítja a kassai főkapitányt köteletségéről: „*Most semmi hírem nincsen, kegyelmes uram, ha leszen, éjjel-nappal tudósítóni nagyságodat el nem mulatom*”.³⁸ 1668. szeptember 6-án az a legfontosabb hír, hogy Egerbe új basa érkezett, gyanús körülmények között, mivel a szokásos pompát mellőzte, „*lövetni sem hagyatott többet, mint kettőt vagy hármat*”.³⁹ De nemcsak Diósgyőrbe vitték a hírt a miskolciak, hanem távolabb is, főként a török háborúk vége felé. 1678-ban Fülekre küldi a város egyik polgárát „*hír mondani*”.⁴⁰

LEVELEK ÉS LEVÉLHORDÁS

Diósgyőr és Miskolc az ónodi várból érkező híreknek, leveleknek is állomása volt, 1667. május 22-én Tolvaj György vicekapitány tudósította a diósgyőri kapitányt, hogy a váradi basa a szolnoki és gyulai törökökkel készül valamire. Az ónodi kapitány először a Hejőn felül és alá küldte el levelét a török készülődésről, majd Pap Jánosnak is, aki még aznap továbbküldte az ónodi levelet a sajtájához mellékelve Kassára, de más helyekre is: „*Tolvaj György uram a hírek felől engemet tudósít, mely levelet nagyságodnak in specie felküldöttem, kegyelmes uram, az végekben és ez szerént mindenfelé elírtam, tudósítván őket, hogy jó vigyázásban legyenek*”.⁴¹ A híreket máskor is a közeli végvárakhoz, Ónodra, Putnokra és Szendrőre továbbítja.⁴² A diósgyőri kapitány híreinek jó részét továbbra is a hódolt helyeségek bírától, jobbágyaitól szerzi, ezért 1668-ban kéri a kassai kapitányt, utasítsa a falukat a hírhözásra, mivel azok a béke miatt nem akarnak hírt hordani, kivéve az Eger és Diósgyőr közötti falukat.⁴³ A hírhözás, továbbítás a hódoltság magyar lakosságának és a városi közösségnek is kötelessége volt. 1677-ben a kassai katonai törvénytől elöllel azzal vádolják Miskolc város bíráját és tanácsát, hogy nem jelentette a császári hadseregből szökött dragonyos miskolci feltűnését. A város azonban tanúkkal bizonyítja, hogy azon a napon és abban az órában, amikor a dragonyost észlelték, nyomban jelentették Strasoldo generálisnak és a diósgyőri várba.⁴⁴ A hírek továbbítása több

37 MOL P 71 (Csáky It.) fasc. 264.

38 Diósgyőr, 1665. november 6. MOL P 71 (Csáky It.) fasc. 264.

39 Pap János levele Csáky Ferenchez. MOL P 71 (Csáky It.) fasc. 264.

40 Nyíry D., 1926–1827. 28. p.

41 MOL P 71 (Csáky It.) fasc. 264.

42 ...ma kapunyitáskor olyan hírt hozának Eger mellett lévő Seres faluról, hogy hétfőn Egre volt, és saját szemével látta, hogy a törökök sűrűn patkoltatnak, és nagy nyilván beszélnek egymás közt, hogy Ónod alá jönnek és az csordájukat elhajtják az ő sok marhahajtásokért [...] Én ezért, kegyelmes uram, mind Ónodban, Putnokban, Szendrőben sietséggel megírtam, hogy jó vigyázással legyenek. Pap János levele Csáky Ferenchez. Diósgyőr, 1668. szeptember 11. MOL P 71 (Csáky cs. It.) fasc. 264.

43 Ha nagyságod parancsolatját ki nem bocsátja városokra, falukra, ide hírt nem hoznak, mert azt mondják, kegyelmes uram, hogy most békesség vagy, nem kell hírt hordani. Egren innen levő faluk, valami nehezen, mégis meg hozzák. Pap János levele Csáky Ferenchez. Diósgyőr, 1668. augusztus 24. MOL P 71 (Csáky cs. It.) fasc. 264.

44 ...profogum esse ex armada suae maiestatis sacratissimae dragonerum, per ipsorum oppidum profugientem nec interceperint neque fugae ipsius rumorem vicini praesidii officialibus tempestive denunciaverint [...] sufficientes testimoniales super eo videlicet, quod eodem die eademque hora, quibus dragonerum in oppido suo constitutum esse adversissent, tum immediate et praecrastinatione absque omni

úton is történhetett, az ellenségtől való állandó veszély miatt. 1634-ben Sajószentpéter bíráját és polgárait vádolják a szendrői katonai törvényszék előtt azzal, hogy a töröknek segítettek, mivel a szentpéteri Sajó-réven való átkelésükről nem értesítették a szendrői várkapitányt, pedig „*a vicekapitánytúl felette igen meg volt hagyva nekik, fejök vesztese alatt, hogy mikor ezféle nyomot látnak, nemcsak egy úton, hanem három úton is jüjjenek az hírmondók*”.⁴⁵ A perből kiderül, hogy a szentpéteriek két postát küldtek, de az egyiket a törökök elfogták.

A főurak, kapitányok kiterjedt levelezését íródeákjaik intézték, a továbbítást ugyancsak embereikre bízta. A töröktől és más ellenségtől való félelem miatt sokszor a küldönc csak a megbízólevelet vitte, s a fontos üzenetet szóban közvetítette. Balassa Zsigmond 1554. augusztus 9-én részbirtokáról, Csabáról küldi Nádasdy Tamás nádorhoz emberét, bozói várának várnagyát, Pechy Jánost, hogy ügyében eljárjon, s kéri a nádort, hogy adjon hitelt szavának.⁴⁶ 1557. szeptember 29-én szintén őt küldi Diósgyőrből hasonló megbízással, 1558. november 17-én pedig szervitorát, Lengyeldi Farkast, 1559. október 8-án embere, vitézlő Lorántffy Kristóf indul Diósgyőrből a nádorhoz egy megbízólevéllel.⁴⁷ 1562-ben Balassa özvegye levélben panaszkodik a nádornak Bebek György miatt, aki egy levelét sem hajlandó átvenni, és üzenetét sem akarja meghallgatni, még Miksa király levelét is visszautasította, amelyet Fánchy Borbála a káptalan illetve egy nemes ember által küldött neki. Ezért kéri Nádasdyt, vegye rá Miksa királyt, hogy írjon Bebeknek postán keresztül.⁴⁸ Az állami posta a török háborúk elengedhetetlen intézménye lett. Míg Egerből Bécsbe állami posta vitte a kapitány leveleit, Dobó István 1548-tól katonai futárszolgálatát építette ki, így az 1552-es hadikészülődésben Miskolcra is elküldte futárait a borsodi rendekhez.⁴⁹ 1567-ben új hadipostát állítottak fel, s az eddig csak Egerig tartó posta Tokajig futott, s itt kapcsolódott be a Kassa–Szatmár postavonalba.⁵⁰

A levélhordás terhes kötelességét a diósgyőri kapitányok szervitoraikkal, katonáikkal végeztették, főként, ha a levél mellett bizalmas szóbeli üzenetet is továbbítottak, mint 1668-ban egy Gogan Mihály nevű pribék, akit személyesen is elküldött Pap János Diósgyőrből Kassára, hogy történetét elmondja, s a törökökről informálja a felső részek főkapitányát. Gogan Diósgyőrből szökött Egerbe, de miután Pap János kapitány hitlevelével visszacsábította, szinleg Diósgyőrré támadt őt másik törökkel, s ekkor a diósgyőriek levágtak egy híres törököt.⁵¹ A levélhordás nem egyszer nehézségekbe ütközött, Pap János

festinanter rumore fugae ejusdem ad praelibatum dominum generalem ad praesidium Dios Geór detulisset. Fodor János haditörvényszéki bíró ítéletlevele Miskolc város tanácsának. Kassa, 1677. január 25. BmLt IV. 501/d. XIII. 610.

45 Csáky István ítéletlevele a szendrői katonai törvényszéken. Szendrő, 1634. január 24. MOL P 71 (Csáky cs. lt.) fasc. 273.

46 ...hunc egregium Joannem Pechy castellanum nostrum de Bozok medio cuius super quibusdam certis rebus atque negociis nostris nonnulla eidem nunciavimus, cuius verbis, ut spectabilis et magnifica dominatio vestra fidem adhibere velit credituram... Datum ex possessione Chaba 9. die Augusti 1554. MOL E 195 (Nádasdy cs. lt.) Missiles Balassa 1554.

47 MOL E 195 (Nádasdy cs. lt.) Missiles Balassa 1557, 1558, 1559.

48 ...sem üzenetemet nem halgatja meg, sem leveletem nem veszi el, oly igen nagy bosszúkot cselekszik rajtam [...] kérje őfelsége Maximilian királt, hogy írjon neki postán, mert ha nagyságod ide küldi, amint megírtam nagyságodnak, el nem veszi az én emberemnél. Diósgyőr, 1562. április 25. MOL E 195 (Nádasdy cs. lt.) Missiles Balassa 1562.

49 *Sugár I.*, 1969. 222. p.

50 *Sugár I.*, 1969. 224. p.

51 Az mely török itt vészett, ez igön-igön kijáró vitéz török volt, az kit Zugónak híttak. Ím ez pribékét is, keyelmes uram, nagyságodhoz felküldöttem, nyelvvel is meg tudja mondani, micsoda török volt ez. 1668. október 5., Diósgyőr MOL P 71 (Csáky cs. lt.) fasc. 264

panaszkodik, hogy aratás idején alig van katonája, ezért a levél Kassára vitelét csak egy karmazsin csizmáért vállalta valaki.⁵² 1678-ban Miskolc tanácsa egy majd négy forintot érő lovat adott Győri Pap Istvánnak és Rácz Mihálynak, hogy Egerből egy hitlevelet elhozzanak Miskolcra.⁵³ A mezőváros bírának kötelességük volt a leveleket továbbítani, egy 1667. június 2-án, az ónodi várban kelt levélre ezt írta a vicekapitány „*Miskolci bíró uram küldje minjárt Győrbe, kapitány uram kezébe, szívességgel*”.⁵⁴ A falvak, mezővárosok bírának a török levelek továbbítása is kötelessége volt. 1678-ban Szikszó mezőváros bírása küldte szét a közeli városokba az Egerből hozott török levelet.⁵⁵

A miskolciak kénytelenek voltak a 17. század második felében a hadipostásokat élelemmel is ellátni, amikor Miskolcon átmentek, megpihentek. A Miskolcon áthaladó postaemberek kiindulási helye és célpontja egyben a városba vezető útvonalakat is jelzi, az Alföldről a Szepesség felé és vissza, Gömörből–Nógrádból az Alföld és Erdély felé, Egerből a Hegyalja felé; Debrecen–Kassa, Torna vára, Szikszó–Eger, Böszörmény, Putnok, Tarcál, Fülek, Szikszó, Somlyó, Konstantinápoly, Várad, Rimaszombat, Debrecen, Fülek–Túr, Kassa, Erdély–Rimaszombat, Kővár, Érsekújvár, Nagyida, Szolnok, Szoboszló, Debrecen–Besztercebánya, Debrecen–Rimaszombat.

A végvárok és mezővárosok levelezése nemcsak magyarok között folyt, hanem törökök és magyarok között is. A levelek jó része a fogságban tartott rabokra vonatkozott, a rabcsere, sarcot (váltságdíjat) megtárgyalandó, illetve maguk a rabok írták kiszabadításuk érdekében. Az információk áramlásának sajátos intézménye volt postarabok küldése és kiengedése a tömlőből, akik váltságdíjuk összeszedésének céljából – sokszor vasban – indultak útnak, s nevüket onnan kapták, hogy elsődleges úticéljuk mellett egyúttal levelek, posta továbbítását is rájuk bízta. A miskolci városi számadáskönyv tanúsága szerint 1678. május 31-től december 31-ig 138 esetben nyújtott élelmet a város magyar és török raboknak.⁵⁶ Különösen terhes volt a helységeknek, hogy szekerekkel kellett a rabhordást segíteniük, ezért 1678-ban Miskolc oltalomlevelet szerez Mehmet egri pasától, hogy „*a dologtalan rabok az városra ne járjanak és az szegénységet ne terheljék [...] az mely rab kezében mi címeres levelünk nem léssen, az olyannak szekeret ne adjatok*”.⁵⁷

IDŐSZÁMÍTÁS

Miskolc központi szerepe a Bükkalján nemcsak az útvonalak, utasok és információk gyakori áthaladásában nyilvánult meg, hanem abban is, hogy a város újkori történetének fordulópontjai a környék lakói időszemléletében is fontos szerepet kaptak, a legfontosabb viszonyítási pont, az egri végvár török ostroma majd bevétele mellett. 1576-ban egy Mezőkövesd és Szentistván közötti határperben a környékbeli jobbágyok úgy idézik Miskolc éppen egy emberöltővel előbbi dülését, mint a helyi időszámítás egyik kezdetét: „*Nagy Gergely, püspöki: Miskolc rablása előtt jött ide Püspökre lakni. Zekel Tamás, püspöki: Mielta Pest alatt Piriny Péter megfogták, azolta lakik ott, Miskolc rablása után való nyáron arattam itt.*” Ugyanebben a tanúvallatásban az országos köztörténet hasonló eseményei is viszonyítási időpontok, ami azt igazolja, Miskolc 1544-es égé-

52 Pap János levele Csáky Ferenchez. Diósgyőr, 1668. augusztus 24. MOL P 71 (Csáky lt.) fasc. 264.

53 Nyíry D., 1926–1927. 111. p.

54 Tolvaj György levele Pap Jánosnak. Ónod, 1667. június 2. MOL P 71 (Csáky lt.) fasc. 264.

55 Szikszai bíró két becsülletes embereket küldvén által az egri pasa három városokra szálló levelek felől. Miskolc város számadáskönyve. 1678. június 26. Idézi: Nyíry D., 1926–1927. 20. p.

56 Nyíry D., 1926–1927. passim. Idézi: Izsépy E. 1974. 162. p.

57 Szendrei J., 1886–1911. III. köt. 346-347. pp. idézi: Izsépy E. 1974. 164. p.

sét az emberek emlékezete felsorakoztatta a hódoltság kezdetének tragikus eseményeihez: „*Konya Benedek, püspöki: Miolta Budába szállott a török, azolta lakik Püspökin. Nagy Tamás, püspöki: Nándorfejérvár elveszésin gyermek, mikor Buda elveszett, akkor jött Püspökire lakni. Vargha Lőrinc, püspöki: Eger szállása után jött Püspökire.*”⁵⁸ Eger 1552-es török ostroma Miskolcon is viszonyítási pont az időszámításban, Gombos Pál miskolci nemes 1563-ban panaszolja az uralkodónak, hogy először akkor szenvedett kárt Miskolc földesurától, Balassa Zsigmondtól, amikor ő volt Miskolc bírása, másodszor pedig Eger ostroma idején károsította meg őt ura.⁵⁹ De Eger 1596-os eleste is fontos időszámítási kellék a Bükk vidékén. 1633-ban egy tanúvallatás során az ötvenéves Szabó István, Chernel György miskolci jobbágya ezt vallja néhány görömbölyi szőlőről: „*mindenkoron dézsmaadó szőlők voltak, és hogy Nyári Pál kezéhez került Eger veszése előtt, mintegy harmincnégy esztendővel ezelőtt, azoltátul fogván nem adnak dézsmát belőlük.*”⁶⁰ A város lakóinak nemcsak a nagy dúlások, égések, várostrom lehetnek viszonyítási pontok az időben, hanem Miskolc és környéke kisebb pusztításai is. 1633-ban ugyanannál a tanúvallatásnál a görömbölyi Marka György, a tapolcai apát 65 éves jobbágya úgy emlékezik vissza bizonyos görömbölyi szőlődezmálásra, hogy az „*Nagy András járásakor*” történt, amikor egyébként ő volt a falu bírása.

LEVÉLTÁRI RÖVIDÍTÉSEK

BmLt = Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc

IV. 501/a = Borsod vármegye levéltára, Borsod vármegye közgyűléseinek jegyzőkönyvei

IV. 501/c = Borsod vármegye levéltára, Acta Judicialia Prothocollata

IV. 501/l 1–3. kötet = Borsod vármegye levéltára, Borsod vármegye jegyzőkönyveinek (1570–1612) 19. századi másolatai

IV. 501/l 4–7. kötet = Borsod vármegye levéltára, Be nem jegyzett iratok 19. századi másolatai

IV. 1501/a = Miskolc város levéltára, Miskolc város jegyzőkönyvei

IV. 1501/b = Miskolc város levéltára, Tanácsi iratok

XIII–14. = A Szepessy család berentei levéltára

HmLt = Heves Megyei Levéltár, Eger

HOM = Herman Ottó Múzeum, Miskolc

HTD II. = Helytörténeti Adattár – Térképgyűjtemény

58 MOL P 108 Fasc. L. No. 251.

59 ...qualia damna facta sint absque omni iusta et digna causa, primo cum eram iudex huius oppidi Miskolcz acceperat florenos 100 in paratis pecuniis, tempore vero oppugnationis arcis Agriensis secundo... Supplicatio Pauli Gombos de Miskolcz ad dominos commissarios in Dyosgewr. MOL NRA 723/59

60 Super domo lapidea in theatro ippdi Miskolcz erecta, nec non vineis quibusdam in promonthorio ad territorio claustris Sancti Petri de Tapolcza. HmLt XIII–3/c. 51. Cl. III. fasc. TTT. № d/2587

MOL = Magyar Országos Levéltár
NRA = E 148 A Magyar Kamara Archívuma, Neoregstrata acta
E 195 = A Magyar Kamara Archívuma. A Nádasdy család levéltára
P 71 = A Csáky család levéltára
P 108 = Az Esterházy család hercegi ágának levéltára. Repositorium

IRODALOM

Izsépy Edit

1973–1974 Az egri török fogságba esett magyar rabok kiváltásának és szállításának problémái. Az Egri Múzeum Évkönyve XI–XII. 159–190.

K[azinczy] G[ábor]

1869 Hivatalos nyomozások a török adó s hódítások körül Borsodban a XVIII. század I. felében. A megye levéltárában lévő eredeti után. Magyar Történelmi Társ VI. 103–170.

Nyíry Dániel

1926–1927 Miskolc város régi számadáskönyvei. Történelmi és Régészeti Közlemények 2. szám 17–26. stb.

Sugár István

1969 Az egri vár postája a XVI. században. Az Egri Múzeum Évkönyve VII. 215–229.

Szendrei János

1886–1911 Miskolcz város története és egyetemes helyirata I–V. Miskolc

STRASSENNETZ UND NACHRICHTENÜBERMITTLUNG IM RANDGEBIET DER TÜRKENHERRSCHAFT

(Die Rolle der Diósgyőrer Burg und Miskolc im Verkehr
und Informationsaustausch in der frühen Neuzeit)

In dem anderthalben Jahrhundert der Zeit der Türkenherrschaft sind durch Miskolc führende Landstraßen zurückgeblieben. Die von Buda her kommende Landstraße gabelte sich in Miskolc in der Hauptstraße der Stadt, am Markt führte die eine in Richtung Diósgyőrer Burg und endete bei der Burg, die andere führte nach Norden, in Richtung Sajószentpéter. Die Diósgyőrer Burgdomäne, deren bedeutendster Marktflecken Miskolc war, lag während der Türkenherrschaft im Randgebiet und zahlte den Türken Steuern, doch die Diósgyőrer Burg war mit ungarischem Militär besetzt und spielte deshalb eine bedeutende Rolle in der Vermittlung, beim Verkehr zwischen der türkischen und ungarischen Welt. Als die Türken im Jahre 1596 die nahe gelegene Burg in Eger besetzten, nahm die Bedeutung der kleineren Straßen im Bükkgebirge zu, oftmals brachten hier die Vorsteher der den Türken unterworfenen Orte ihre Steuern nach Eger.

Der Diósgyőrer Festung fiel als Hauptmannschaft einer Grenzburg bei der Weiterleitung der Kriegsnachrichten, dem Informationsaustausch, ja sogar bei der Spionage gegen die Türken eine wichtige Rolle zu. Sie lieferten dem Hauptkapitän der kaiserlich-königlichen Trippen in Kaschau vor allen Dingen Nachrichten über die Bewegungen der Türken in Eger. Bei der Spionage wurden auch die Berichte der Richter jener Orte verwendet, die den Türken Steuern zahlten, da diese freien Zutritt zur türkischen Ortszentrale, in die Eger Burg hatten. Der Informationsaustausch erfolgte auf dem Wege der Korrespondenz, oftmals aber nahm der Bote nur das Beglaubigungsschreiben mit sich und übermittelte die Nachricht mündlich. Die Dörfer und Marktflecken im Randgebiet der Türkenherrschaft waren verpflichtet, dem Befehlshaber der in ungarischen Händen befindlichen Burgen alle Bewegungen der Türken zu melden und zwar mußten die Boten auf drei verschiedenen Wegen gesendet werden, damit wenigstens einer ans Ziel gelangte, falls zwei von ihnen abgefangen wurden.

Der Marktflecken Miskolc war ebenso wie die anderen Ortschaften im Eroberungsgebiet dazu verpflichtet, sowie die aus den ungarischen Burgen als auch von den türkischen Herren kommenden Briefe (auf eigene Kosten) weiterzuleiten, ebenso mußten auch die durch die Stadt kommenden Kriegspostboten mit Lebensmitteln und Fuhrwerken versehen werden. Die Stadt wurde auch mit der Verpflegung und Unterbringung derjenigen ungarischen Gefangenen belastet, die von ihren Gefangenhaltern aus den türkischen Gefängnissen entlassen wurden, um ihr Lösegeld aufzubringen. Diese werden in den zeitgenössischen Quellen auch unter dem Namen „Postgefangene“ erwähnt, da sie auf ihrem zwangshaften Wanderwege auch mit der Überbringung von Briefen und Nachrichten beauftragt wurden. Zum Ende der Türkenzeit, im Jahre 1678 wurden innerhalb eines halben Jahres die Kosten für 138 ungarische und türkische Postgefangene im Rechnungsbuch der Stadt eingetragen.

Éva Gyulai